

Hovslagere i fjellet

Etter at hestetallet har minket, har behovet for hovslagere også minket og dermed blitt et mere utdøende yrke. Takket være ridesentrene som er grodd opp i de senere år har interessen for hest blitt økende. Da ikke bare som tidsfordriv for unge jenter, men av praktisk betydning for de unge. De lærer å omgås og stelle dyr. I de senere år har også de eldre fattet interesse for ridesporten, men da som et terapeutisk hjelpemiddel mot f.eks. vonde rygger.

Dette så vi et eksempel på da vi var ved Gjevilvasshytta i august 1984. Dit kom Amund Kvåle fra Kvåle ridesenter på Fannrem med sine halvblodshester, ti i tallet, med unge jenter som ryttere, men også noen eldre menn. De skulle myke opp sine støle rygger. Kvåle kom gjennom Trollheimen fra Jødalshytta, den sjuende ridetur denne sommeren.

Rytterne, alle som en, var om morgenen opptatt med å strigle og pusse de vakre dyrene. På bildet ser vi Kvåle som hovslager. Det må han også være. Hestenes fottøy må være i orden før fjellturen!

Finn Ouren

Naturens kjempekrefter kan ingen måle seg med.

AV GUNNAR HOLT

I løpet av påsken 1983 ble gravstøtter funnet flyttet og veltet en rekke steder landet over. Bare i Oslo kunne en telle over 200 tilfeller. Senere ble lignende forhold oppdaget i Trondheim og flere andre byer. Hærverk ble først antatt, men senere kom en til andre oppfatninger. Årsaken var rett og slett telehiv.

At telen i høy grad er med på å prege hverdagslivet, skulle nedenstående eksempler gi inntrykk av. Hele vår norske natur som vi mener å kjenne den gjennom fjell og dal, skog og kratt, er egentlig i konstant forandring. Terrenget forandres og mengden av organismer svinger fra år til år ettersom miljøet forandrer seg. Noen ganger er det som følge av vår påvirkning, andre ganger som følge av naturens egne drivkrefter. Med hensyn til de siste må en ærbødig innrette sine behov deretter.

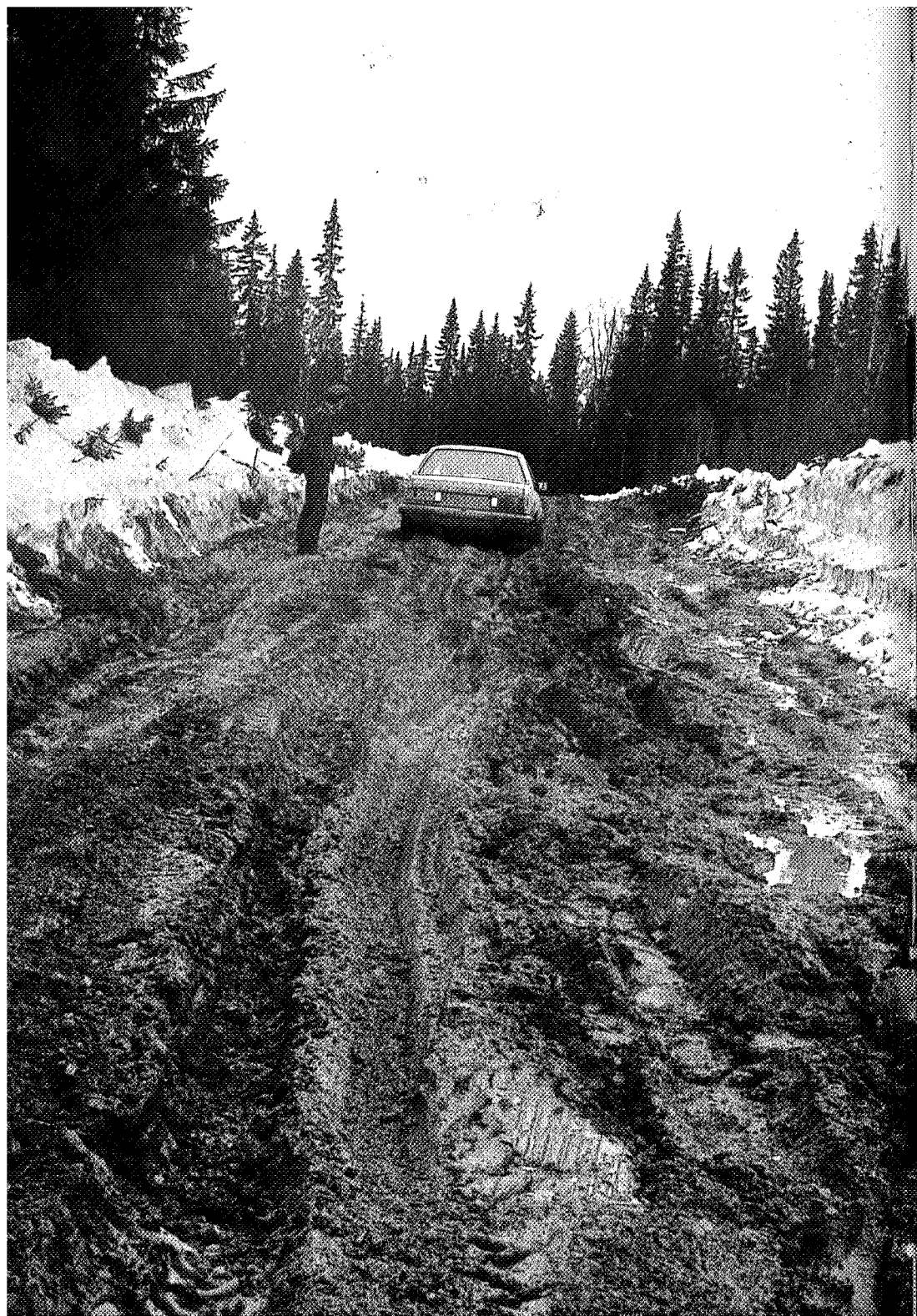
Tenk bare på våre veier.

Norske veier er et begrep som vekker assosiasjoner: «Vaskebrett, telehiv, stengt på grunn av vegarbeide». I vårt land trenger veidekket betydelig vedlikehold og årsakene er som regel slitasje og frostskaade. Det faktum at også våre veier er underlagt naturens lover trer fram med like stor tydelighet hver vår.

Her til lands regner en at for sterkt trafikkerte veier med trafikkmengde over 2000 årdsøgn, er slitasje fra trafikken den viktigste faktor for dekkefornyelse. På veier med lite trafikk er frosten viktigste faktor, og dette kan en selv lett konstatere på asfalterte fortau og gangveier mange steder.

På asfalterte fortau og mindre trafikkerte veier ser en rett som der er at telen presser opp 10-20 cm små hatter i asfaltdekket. Her er det is som er frosset mellom asfalten og undergrunnen.

Vann i porene i jordartene fryser når temperaturen faller under nullpunktet. Samtidig kan det suges mer vann fra dypere lag og dette

fryser også etterhvert. I finkornet jord, f.eks. sand, silt, og leire kan det trekkes opp store mengder vann. Når iskjeglen smelter, synker asfalten inn i sprekkene på toppen og det hele ser ut som et lite vulkankrater.

Det øverste jordlaget tiner og fryser i takt med årstidenes vekslinger, og til en viss grad også fra natt til dag. Jo lenger nord en kommer, jo tynnere er jordlaget som tiner. Smeltevannet kan av og til bli liggende i jorden over islaget under og slik oppstår sørpehull. Slike gjørmehull kan være det reneste mareritt for trafikanter og veivesen og for fotturister som opplever samme effekt i fjellet.

Telens arbeid kan en ellers legge merke til en rekke steder der store mengder av kantet stein ligger omkring. I lavlandet ser en dette f.eks. tydelig på åkrene der jorda består av morenejord. Hver vår skaper dette ekstrarbeid for bonden. I mildvær har vann trengt ned i sprekker i stein og fjell. Når vannet fryser påny, sprenges steinene i mindre biter. De større steinene blir etterhvert skjøvet opp til overflaten.

I arktiske strøk vil det øverste tynne jordlaget ligge på et lag som alltid er frosset, permafrost. Landskap med permafrost kaller vi tundra. Dette kan vi finne fra Finnmark og nordover, og i høytliggende fjellområder. Enkelte ganger vil steinene som presses opp av telen danne mønstre av steinringer som berører hverandre. Vi kaller disse polygoner og slik polygonmark kan strekke seg over flere kilometers flate hvis landskapet er flatt. Graver en ved siden av ringene ser en at steinringene er skilt av iskiler ned i jorden.

Andre steder, hvor is trenger opp gjennom jordlaget til overflaten, blir hele overflatelaget løftet opp i en haug som etterhvert sprekker i toppen. På tundraen ser en at torvlaget løftes opp i store og små hauger. Disse kaller vi pingoer, og de er altså av samme opprinnelse som paddehattene i asfaltdekket mange steder i byene.

For veivesnet er teleskader på asfaltdekket en årlig forteelse, og en regner at reasfaltering av lite trafikkerte veier bør skje hvert 6-7 år. Dette koster selvsagt penger. Gjennomsnittlig kan en regne et utlegg på kr. 30.000 pr. km. til slike utbedringer.

Også på tundraen kan frostskafer medføre betydelige kostnader. Gjennom Svalbardtraktene er Norge aktivt engasjert i polarområ-

Når naturens krefter setter inn kan en grusvei se ut som dette om våren.

←

